

Joan Fuster

Visat núm. 8

(octubre 2009)

per Josep Ballester

És l'assagista més important de la literatura catalana del segle XX. Nascut a Sueca, la Ribera del Xúquer el 1922. Fou poeta, articulista, professor i traductor. D'una extensa obra literària i d'una gran diversitat temàtica, centra l'atenció al voltant d'un vast bloc temàtic: l'ésser humà. La seua obra se'ns presenta com una visió universalista que reflexiona i ens fa reflexionar sobre els problemes de l'home modern, des dels aspectes més bàsics i quotidians a les crisis i inquietuds generals, definidores de la nostra època.

Fuster començà els estudis de dret a la Universitat de València, on es llicencià el 1947 i es doctorà en filologia catalana el 1985. Des de 1983 fins al seu traspàs, el 1992, fou professor en aquesta universitat, primer com a contractat, després com a catedràtic i en jubilar-se com a emèrit. El 1944 publicà el primer article en català «Vint-i-cinc anys de poesia valenciana» i col·laborà a l'almanac de *Las Provincias*. Del 1946 al 1956 codirigí amb Josep Albi la revista *Verbo*, on publicà els primers articles literaris d'una certa ambició. Els seus primers llibres, però, foren poesia *Sobre Narcís* (1948), *Ales o mans* (1949), *Terra en la boca* (1953) i *Escrit per al silenci* (1954) —i alguns altres, reunits tots a *Set llibres de versos* (1987). La seva poesia no és cap apèndix a l'obra assagística; és un element fonamental en l'evolució del seu quefer literari. En ella hi trobem dos vessants ben diferenciats, d'un poeta exquisit, enlluernat per la poesia pura i pel simbolisme a un poeta irònic i mordaç, amb un to marcadament antilíric.

A final de la dècada dels quaranta començà a *Levante*, de València, les seves col·laboracions a la premsa —una de les facetes més destacades i constants de la seva producció—, que prosseguí fins a una edat molt avançada, en diaris i revistes de València, Barcelona i Madrid, i en moltes altres publicacions periòdiques, entre les quals algunes de l'exili (*La Vanguardia*, *Destino*, *La Nostra Revista*, *Serra d'Or*, *Pont Blau*, *Tele/eXpres*, *El Temps* o *ABC*). En l'article de diari Fuster troba, en estat larval, la càpsula de l'assaig.

El 1955 inicià, amb *El descrèdit de la realitat*, una brillant carrera d'assagista, de vasta amplitud temàtica, servida per un estil incisiu, d'adjectivació hàbil i precisa. Un altre aspecte de la seva obra, començat també aleshores, fou el de l'erudició, la història i la crítica literària, que alterna amb tries com ara *Antología del surrealismo español* (1952), composta juntament amb Albi, *Pàgines escollides de sant Vicent Ferrer* (1955), *Antologia de la poesia valenciana* (1956), *Recull de contes valencians* (1958) i *Ausias March: Antologia poètica* (1959). La seva dedicació als temes valencians culminà el 1962 amb la publicació de *Nosaltres, els valencians*, *Qüestió de noms* i *El País Valencià*, llibres bàsics per al coneixement de la història, la cultura i els problemes d'identitat nacional del País Valencià. La publicació d'aquests llibres, però en especial la guia turística d'*El País Valencià* va ser considerada com un ultratge als valors valencians més sagrats: des de la gastronomia al folklore autòctons. L'ocasió fou aprofitada pels sectors més reaccionaris de la societat per presentar-lo com un enemic del país. D'aquesta manera comença una furibunda campanya anti-Fuster i tot allò que simbolitzava la seva obra i la seva trajectòria intel·lectual. Dins d'aquesta temàtica més propera,

publicà *Raimon* (1964), *Combustible per a falles* (1967), *L'albufera de València* (1970), *Un país sense política* (1976), *Destinat sobretot a valencians* (1979) i *Ara o mai* (1981), a més de nombrosos estudis i articles erudits, històrics, biogràfics i de viatges.

Dins el camp de l'assaig, publicà *Les originalitats* (1956), *Figures de temps*, Premi Yxart (1957), *Indagacions possibles* (1958), *Judicis finals* (1960), *Diccionari per a ociosos* (1964), *Causar-se d'esperar* (1965), *L'home, mesura de totes les coses* (1967), *Consells, proverbis i insolències* (1968), *Examen de consciència* (1968), el suggeridor *Diari 1952-1960* (1969), *Babels i babilònies* (1972), o *Sagitari* (1985); en aquestes obres Fuster ret tribut a la tradició de l'humanisme clàssic d'arrel moral, tot tractant de temes que van de la història a la política, passant pels més diversos aspectes de la vida cultural i quotidiana; hom hi troba, també, l'alè dels moralistes i racionalistes francesos, de Montaigne als enciclopedistes. Dins els treballs d'història, de crítica i de divulgació literàries ha publicat *La poesia catalana* (1956), *Joan Serrallonga* (1961), en col·laboració amb Joan Reglà, *Poetes, moriscos i capellans* (1962), *El bandolerisme català: la llegenda* (1963), *Heretgies, revoltes i sermons* (1968), *Literatura catalana contemporània* (1972), el recull d'estudis *Llibres i problemes del Renaixement* (1989) i *Les Constitucions del convent de Sant Josep de València* (2002); a més de tres extensos pròlegs a les obres respectives de Joan Salvat-Papasseit (1962), Salvador Espriu (1963) i Josep Pla (1966), d'una gran penetració analítica i capacitat de síntesi, aplegats a *Contra el noucentisme* (1978).

Joan Fuster fou, sens dubte, l'assagista català més considerable de les generacions sorgides després de la Guerra Civil. La força de la seva personalitat intel·lectual i l'amplitud de la seva obra —la qual manifesta, alhora, tant una profunda visió humanista i un innegable voluntarisme polític com un criticisme escèptic i un humor corrosiu— han depassat l'àmbit literari i s'han projectat sobre la vida cultural i civil dels Països Catalans, la consciència unitària dels quals contribuï poderosament a crear. La irreductible incisió i punt de vista crític de l'obra el feren objecte d'alguns atemptats. Fou membre agregat de l'Institut d'Estudis Catalans (1978) i promotor i president d'Acció Cultural del País Valencià (1978). Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1975), Premi de les Lletres del País Valencià (1981), l'any 1983 rebé la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya. El 1984 fou nomenat doctor *honoris causa* per la Universitat de Barcelona i per la Universitat Autònoma de Barcelona. Fou President de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (1987-1991). I a títol pòstum, el 1992, li fou concedida l'Alta Distinció de la Generalitat Valenciana. Fuster va esdevindre, des de la dècada dels seixanta fins a la seua mort, una de les figures més representatives i més influents de la cultura del país.